

Centraal Bureau voor de Statistiek

Factsheet Macro-economische onevenwichtigheden

Inleiding

Door de uitbraak van de kredietcrisis in 2008 en de daaropvolgende Europese schuldencrisis is het duidelijk geworden dat er grote macro-economische onevenwichtigheden bestaan binnen Europa. De Europese Unie heeft daarom de zogenaamde macro-economische onevenwichtighedenprocedure opgesteld. Met behulp van een scorebord beoordeelt de Europese Commissie de lidstaten op mogelijk zwakke schakels binnen de nationale economie. Na constatering van onevenwichtigheden kan de Commissie een uitgebreidere analyse uitvoeren naar de ontwikkelingen in de betreffende lidstaat en een land vragen een actieplan op te stellen. Hierin moeten concrete maatregelen worden opgenomen om de onevenwichtigheden weg te werken. Indien het actieplan twee maal op rij niet voldoet of de lidstaat het plan na goedkeuring onvoldoende uitvoert, kan de Europese Unie de lidstaat een boete opleggen.

Indicator	Ondergrens	Bovengrens	Nederland, 2012
Saldo lopende rekening als percentage van het bbp, driejaars-gemiddelde	-4	+6	8,8
Saldo extern vermogen als percentage van het bbp	-35	geen	46,8
Reële effectieve wisselkoers, procentuele mutatie t.o.v. drie jaar eerder	-5	+5	-6,0
Aandeel wereldhandel, procentuele mutatie t.o.v. vijf jaar eerder	-6	geen	-12,0
Nominale arbeidskosten per eenheid product, procentuele mutatie t.o.v. drie jaar eerder	geen	+9	3,3
Gedefleerde huizenprijzen, procentuele mutatie t.o.v. een jaar eerder	geen	+6	-8,7
Particuliere kredietstroom als percentage van het bbp	geen	+15	0,2
Particuliere schuld als percentage van het bbp	geen	+160	219,3
Overheidsschuld als percentage van het bbp	geen	+60	71,3
Werkloosheidspercentage, internationale definitie, driejaars-gemiddelde	geen	+10	4,7
Schulden financiële sector, procentuele mutatie t.o.v. een jaar eerder	geen	+16,5	4,9

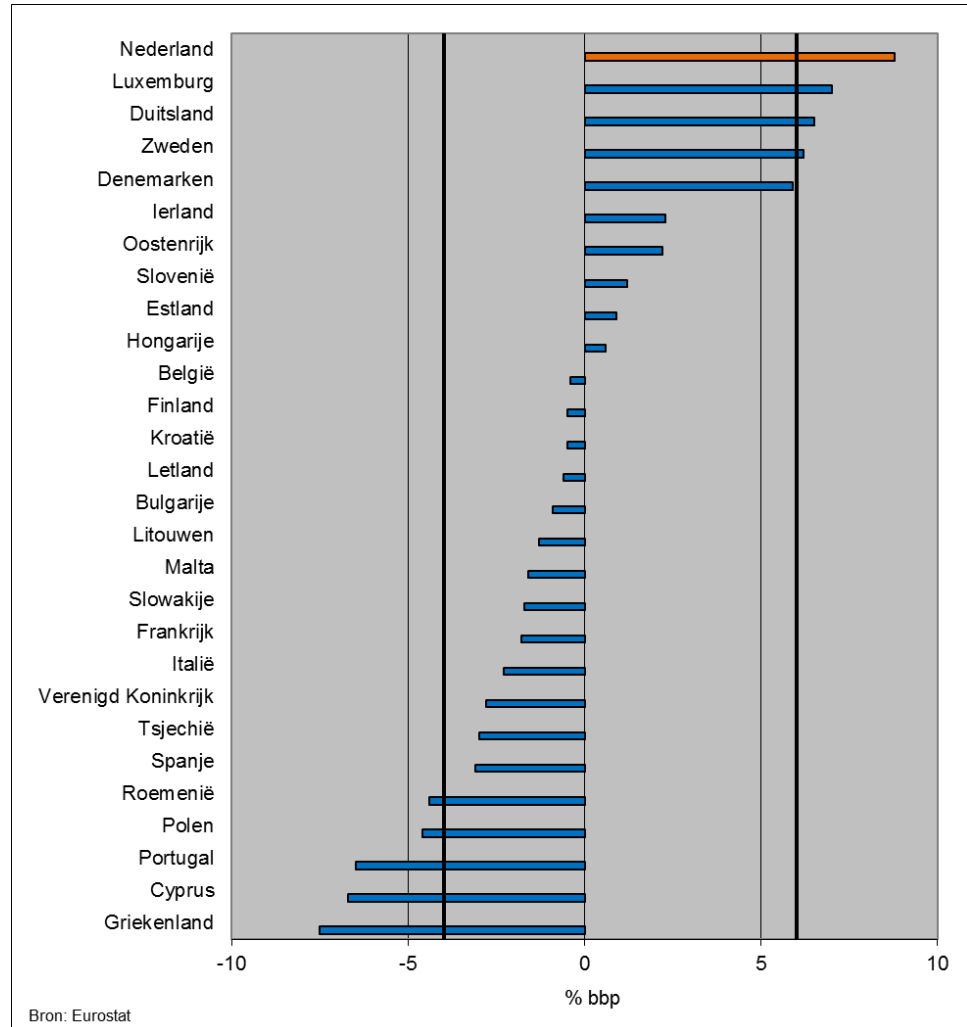
Centraal Bureau voor de Statistiek

In dit bestand wordt een overzicht gegeven van de achtergronden en ontwikkelingen van elke indicator. In dit overzicht zijn jaarcijfers opgenomen. Dit bestand wordt twee keer per jaar geactualiseerd. Op dat moment wordt gebruik gemaakt van de meest recente jaarcijfers. De laatste actualisatie vond plaats op 9 december 2013. Actuele jaar- en kwartaalcijfers voor Nederland van de elf scorebord-indicatoren zijn terug te vinden in [deze](#) StatLinetabel.

Voor meer informatie van Eurostat over de macro-economische onevenwichtigheidsprocedure, zie de Engelstalige [website](#) van Eurostat.

Saldo lopende rekening

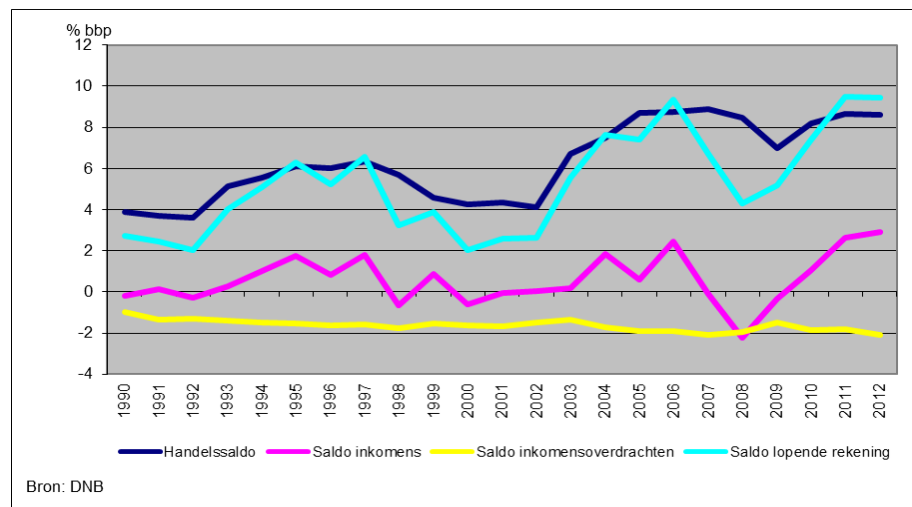
Saldi lopende rekening EU-landen, gemiddelde 2010-2012

Opbouw saldo lopende rekening Nederland, 2012

Saldo lopende rekening Nederland, 1988-2012

Wat is het saldo op de lopende rekening?

Het saldo op de lopende rekening geeft weer de inkomsten van een land minus de bestedingen. Het saldo kan opgesplitst worden in de handelsbalans, het saldo op de inkomensrekening (ook wel het saldo primaire inkomens genoemd) en het saldo op de inkomensoverdrachtenrekening. De handelsbalans is de totale export van goederen en diensten minus de import. Het saldo op de inkomensrekening bestaat uit grensoverschrijdende inkomsten die niet aan de export of de import gerelateerd zijn, zoals rente, dividenden en lonen. De derde post is de inkomensoverdrachtenrekening, waarop grensoverschrijdende inkomensoverdrachten worden geboekt. Hierbij moet onder meer gedacht worden aan de ontwikkelingshulp en inkomensoverdrachten van en aan de EU.

Voor meer informatie: zie de Engelstalige [toelichting](#) van Eurostat.

Ondergrenzen en bovengrenzen

De Europese Commissie heeft zowel een onder- als een bovengrens gesteld aan het saldo op de lopende rekening. De ondergrens is, als percentage van het bbp, -4 procent. De bovengrens is +6 procent. De Europese Commissie toetst het saldo op de lopende rekening aan de hand van het voortschrijdend driejaarsgemiddelde.

Ontwikkeling laatste jaren

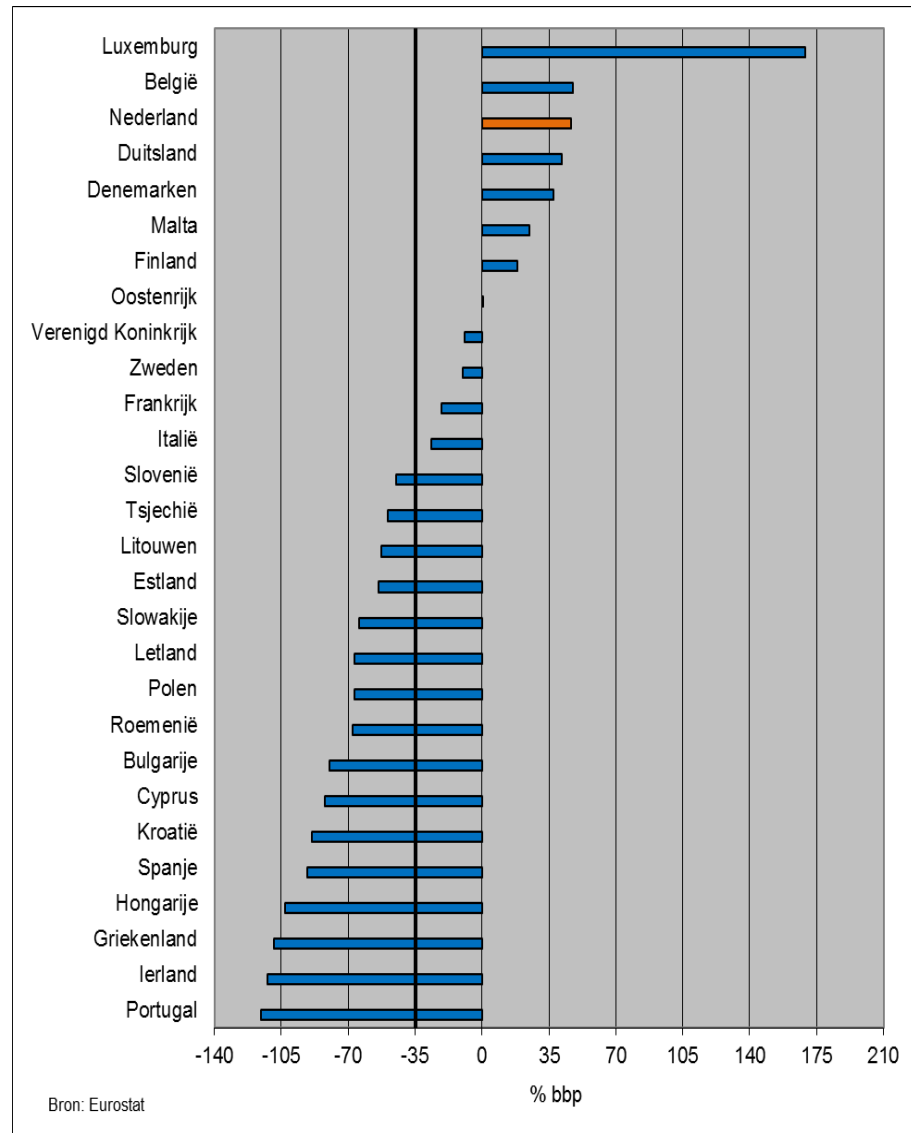
Nederland heeft al ruim dertig jaar een overschot op de lopende rekening. Dit is vooral toe te schrijven aan het grote overschot op de handelsbalans. Het saldo op de inkomensoverdrachtenrekening is al decennia lang negatief. Het saldo primaire inkomens was de laatste decennia soms positief en soms negatief.

Het driejaarsgemiddelde van het saldo op de lopende rekening ligt al sinds 2010 boven de bovengrens.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Saldo extern vermogen

Saldo extern vermogen, 2012

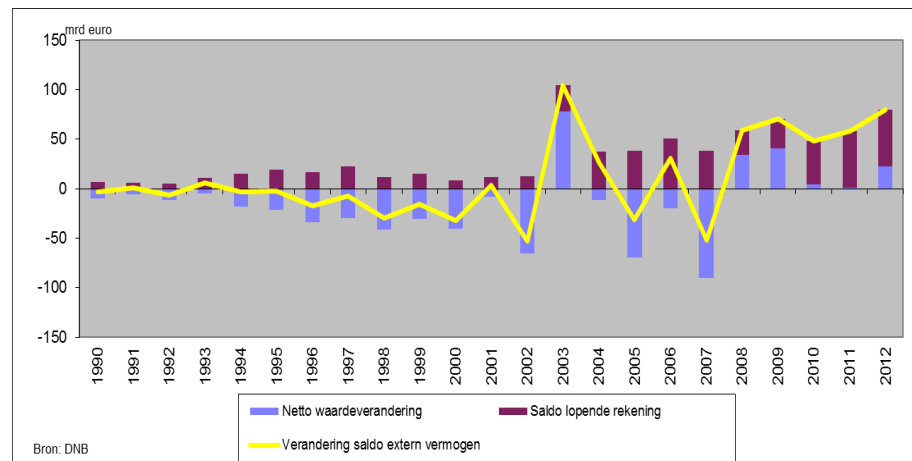

Opbouw saldo extern vermogen Nederland, 2012

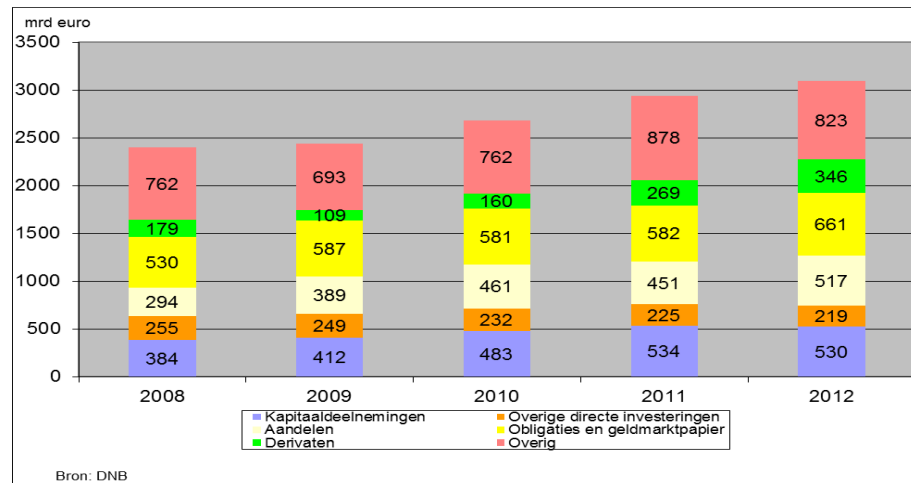
Bron: DNB

Groei saldo extern vermogen in miljarden euro t.o.v. een jaar eerder

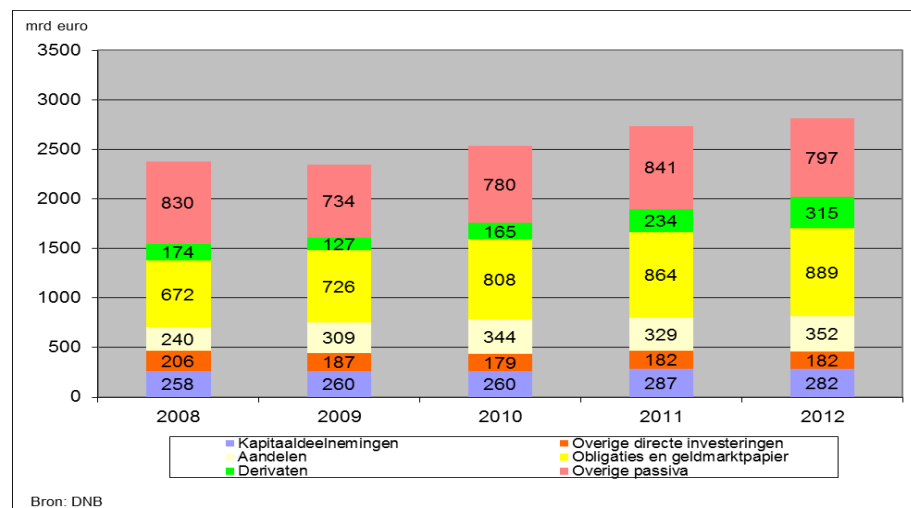

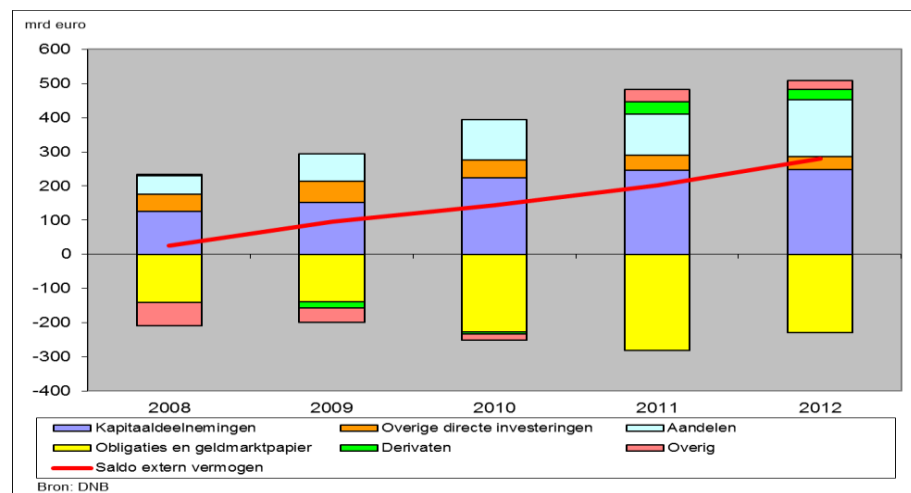
Samenstelling externe activa

Samenstelling externe passiva

Saldi activa en passiva

Wat is het saldo extern vermogen?

Het saldo extern vermogen is de waarde van de financiële bezittingen en vorderingen van Nederlandse burgers, bedrijven en overheid in/op het buitenland verminderd met de financiële bezittingen en vorderingen van buitenlanders in/op Nederland. Het saldo extern vermogen kan worden opgesplitst in het saldo directe investeringen (grotendeels kapitaaldeelname), het saldo effecten, het saldo financiële derivaten, de officiële reserves en het saldo overig financieel verkeer.

Directe investeringen zijn meestal transacties die samenhangen met het verwerven door Nederlandse bedrijven van aandelenkapitaal in een buitenlandse onderneming, of vice versa. Daarbij kan het gaan om de overname van een bestaand bedrijf of om het vestigen van nieuwe productielocaties. Het verkrijgen van zeggenschap in de betreffende onderneming is het belangrijkste onderscheid tussen een directe investering en een belegging in buitenlandse aandelen vanuit een aandelenportefeuille. Overigens worden ook de meeste andere transacties tussen moeder- en dochterondernemingen op deze post geboekt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan intra-company-leningen of de verwerving van buitenlands onroerend goed.

Het saldo effecten geeft de waarde van buitenlandse aandelen, obligaties en geldmarktpapier in Nederlandse handen verminderd met de waarde van Nederlandse effecten in buitenlandse handen weer.

Het saldo financiële derivaten toont de waarde van buitenlandse derivaten in Nederlandse handen verminderd met Nederlandse derivaten in buitenlandse handen. Financiële derivaten zijn beleggingsinstrumenten die hun waarde ontleen aan de waarde van een ander goed, zoals aandelen of olie. De belangrijkste soorten derivaten zijn opties, swaps, forwards en futures.

Onder het saldo overig financieel verkeer vallen onder meer de leningen en de handelskredieten. De officiële reserves bestaan vooral uit monetair goud en de deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank.

Meer [informatie](#) over het saldo extern vermogen staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie heeft alleen een ondergrens ingesteld voor het saldo extern vermogen. Die is uitgedrukt als percentage van het bbp en bedraagt -35 procent.

Ontwikkeling in de laatste jaren

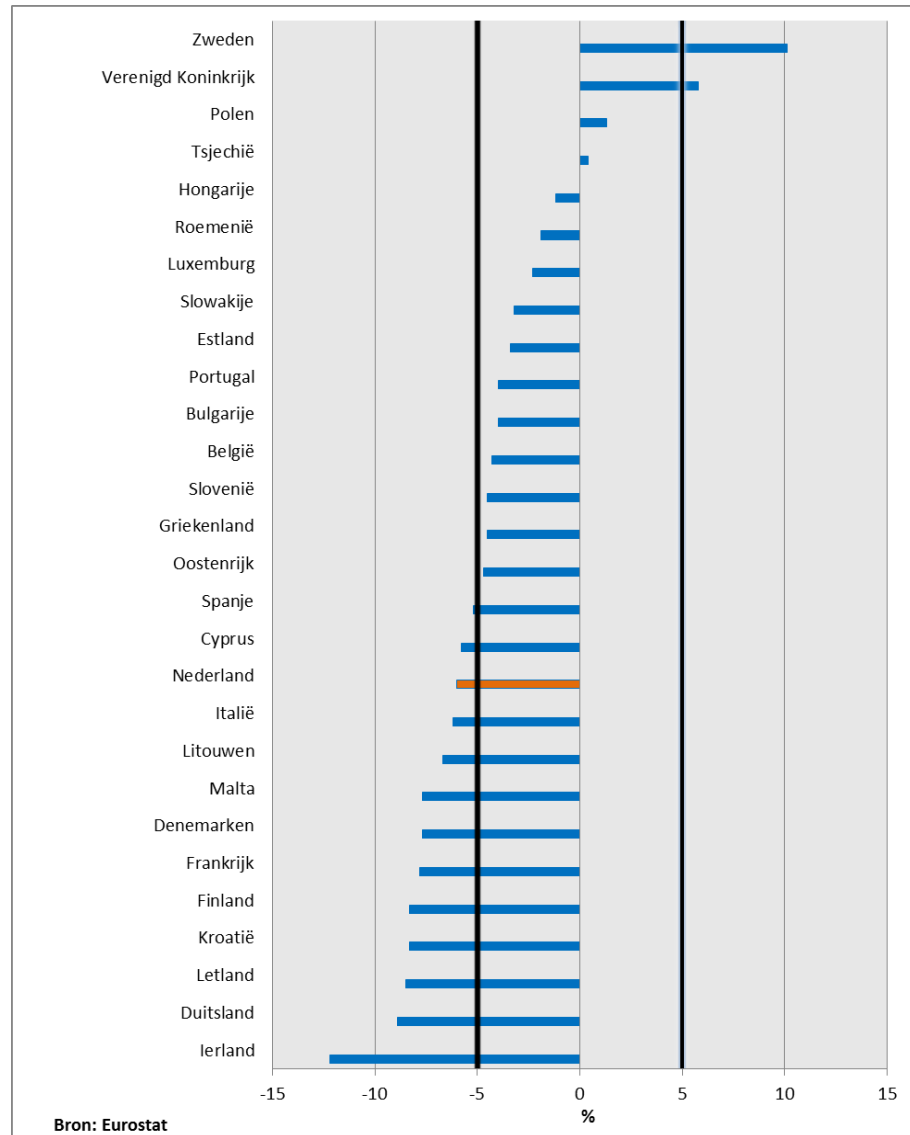
In 2007 was het saldo extern vermogen van Nederland nog negatief, maar daarna is het flink toegenomen. In 2012 had Nederland een positief saldo van 281 miljard euro. De toename van het saldo extern vermogen is deels toe te schrijven aan het positieve saldo op de lopende rekening, maar ook deels aan de gunstige waardeontwikkeling van financiële activa en passiva.

In 2012 was vooral het saldo directe investeringen sterk positief. Ook de officiële reserves en de saldi aandelen en financiële derivaten droegen bij aan het positieve saldo, maar in mindere mate. Het saldo obligaties en geldmarktpapier was daarentegen negatief.

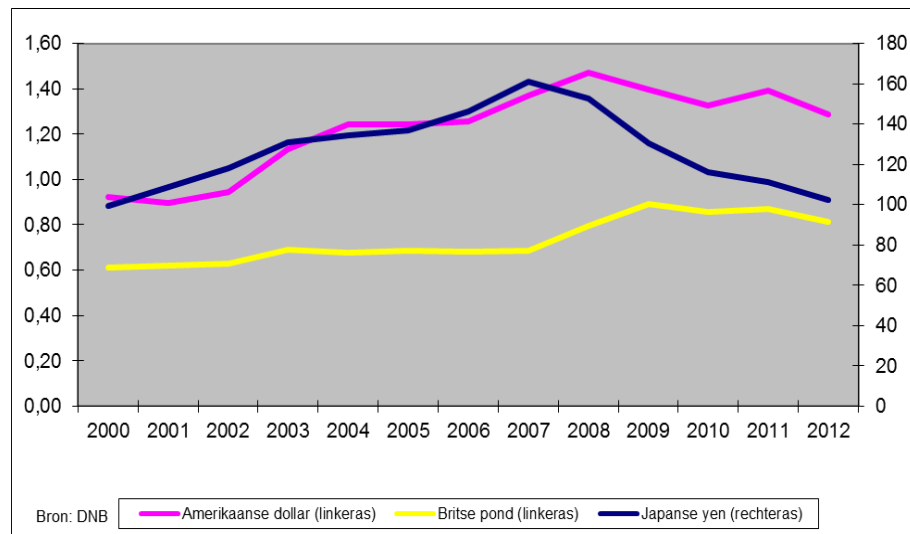
Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Reële effectieve wisselkoers

Reële effectieve wisselkoers, 2012, mutatie t.o.v. drie jaar eerder

Nominale wisselkoersen, vreemde valuta per euro

Wat is de reële effectieve wisselkoers?

De reële effectieve wisselkoers is de wisselkoers gecorrigeerd voor prijsveranderingen. De Europese Commissie gebruikt de relatieve consumentenprijzen, m.a.w. de wisselkoers gecorrigeerd voor veranderingen van de Europees geharmoniseerde consumentenprijsindex (HICP).

Meer [informatie](#) over de reële effectieve wisselkoers staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt bij de reële wisselkoers naar de mutatie ten opzichte van drie jaar eerder. De onder- en de bovengrenzen zijn respectievelijk -5 procent en +5 procent.

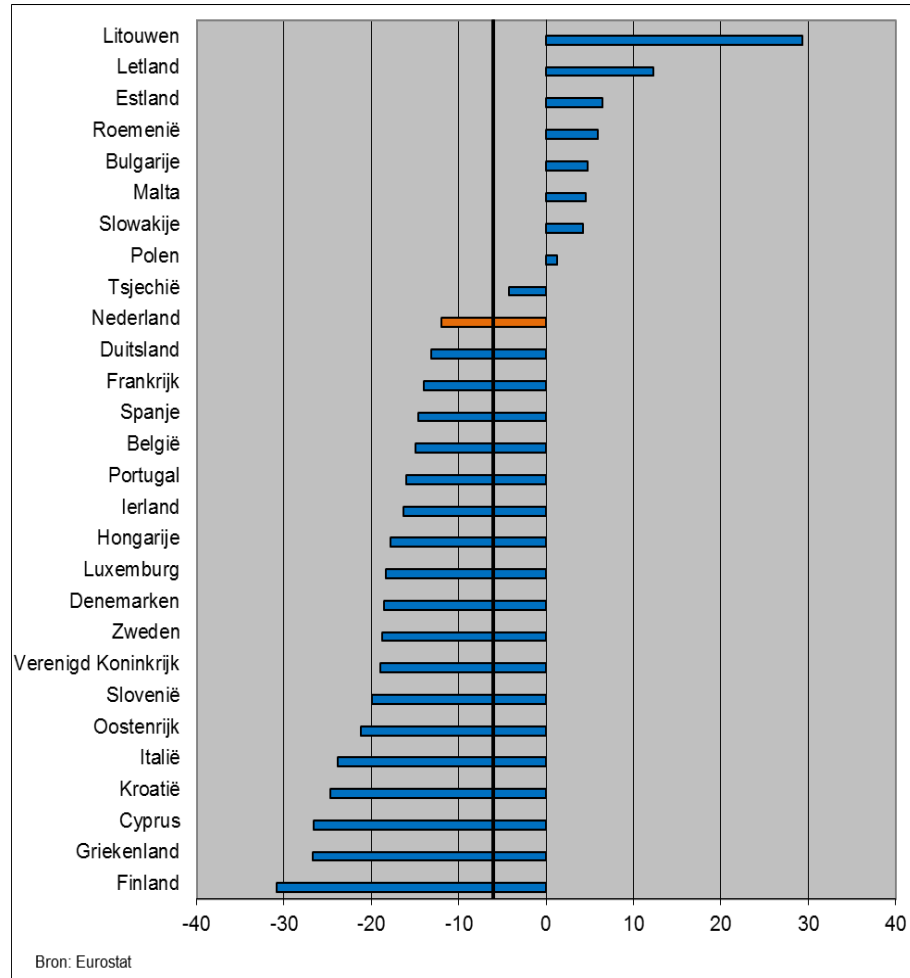
Ontwikkeling in de afgelopen jaren

De Nederlandse reële effectieve wisselkoers is in de afgelopen jaren gedaald, net als die in de meeste andere eurolanden.

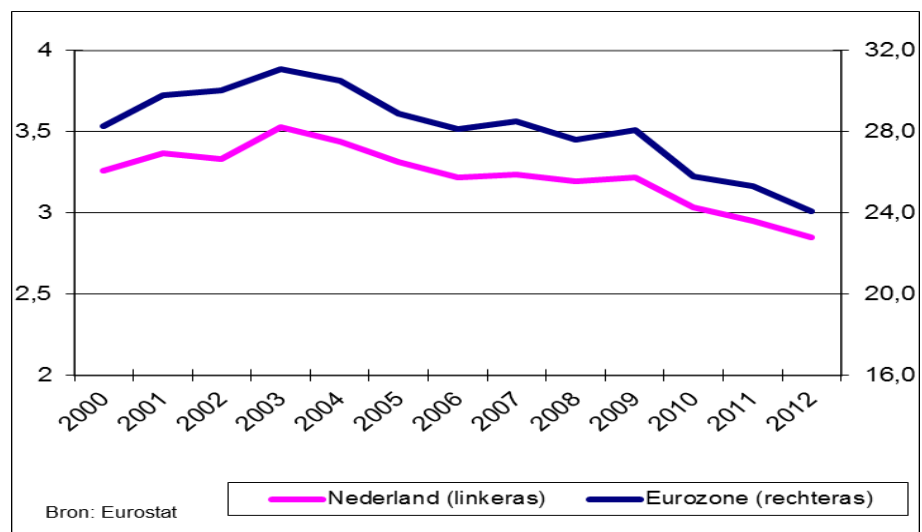
Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Aandeel wereldhandel

Aandeel wereldhandel, % mutatie t.o.v. vijf jaar eerder, 2012

Aandeel wereldhandel, %

Wat is het aandeel wereldhandel?

Het aandeel wereldhandel geeft het aandeel van de Nederlandse export in de totale wereldhandel weer. Meer [informatie](#) over het aandeel in de wereldhandel staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar de procentuele mutatie ten opzichte van vijf jaar eerder. De Commissie heeft een ondergrens ingesteld van -6 procent.

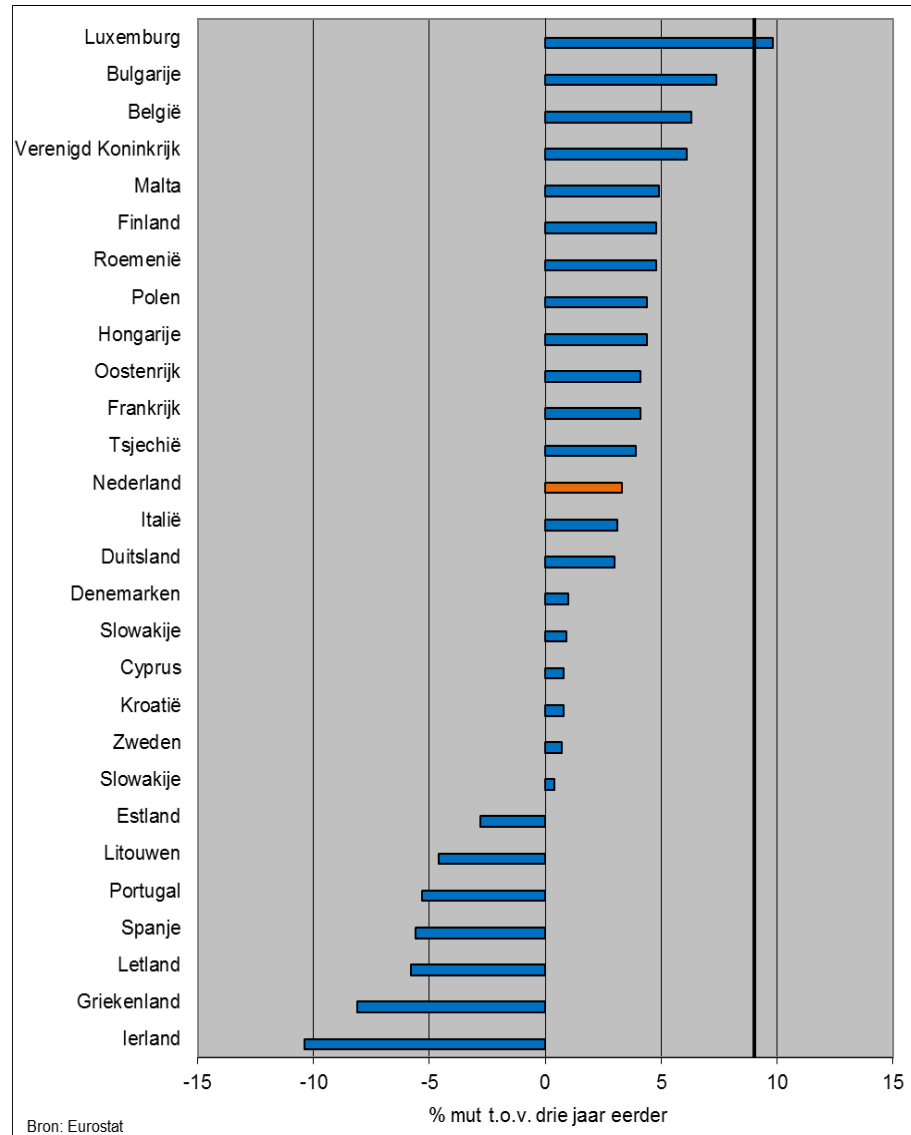
Ontwikkeling in de afgelopen jaren

In de afgelopen jaren is het aandeel van de Nederlandse export in de wereldhandel afgenomen. Hetzelfde geldt voor de meeste andere eurolanden en de eurozone als geheel.

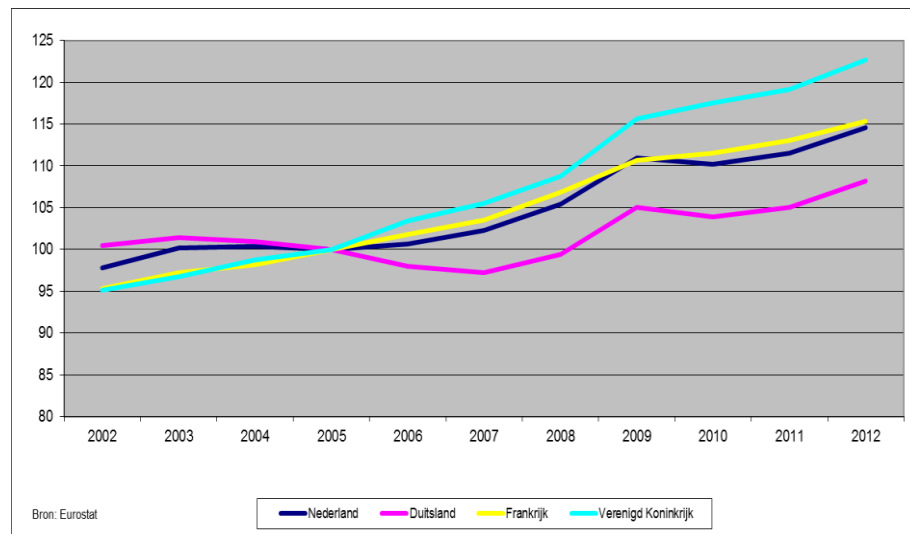
Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Nominale arbeidskosten per eenheid product

Nominale arbeidskosten per eenheid product, 2012

Nominale arbeidskosten per eenheid product, 2005=100

Wat zijn de nominale arbeidskosten per eenheid product?

De nominale arbeidskosten per eenheid product geven de verhouding tussen de arbeidskosten enerzijds en de arbeidsproductiviteit anderzijds weer. Een toename betekent dat de arbeidskosten sneller stijgen dan de arbeidsproductiviteit, wat negatief kan zijn voor de concurrentiepositie van een land. Meer [informatie](#) over de nominale arbeidskosten per eenheid product staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar de procentuele mutatie ten opzichte van drie jaar eerder. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld. Die bedraagt 9 procent.

Ontwikkeling in de afgelopen jaren

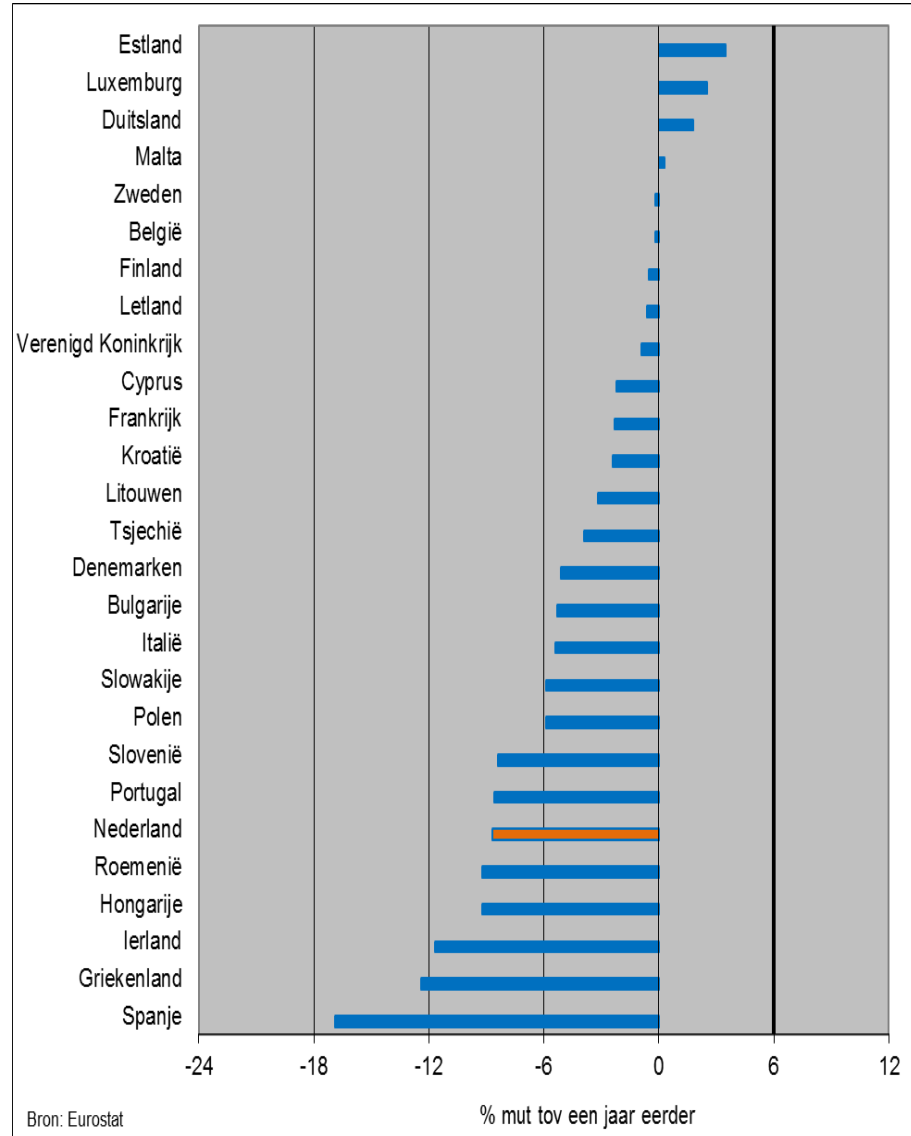
Van 2006 tot en met 2009 stegen de nominale arbeidskosten per eenheid product in Nederland aanzienlijk. Ook in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk was dit het geval. De nominale arbeidskosten per eenheid product begonnen in Duitsland pas na 2007 te stijgen, en in mindere mate dan in Nederland. In 2010 en 2011 stegen de arbeidskosten weer minder snel, maar in 2012 was er weer een versneling van de stijging van de arbeidskosten in Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

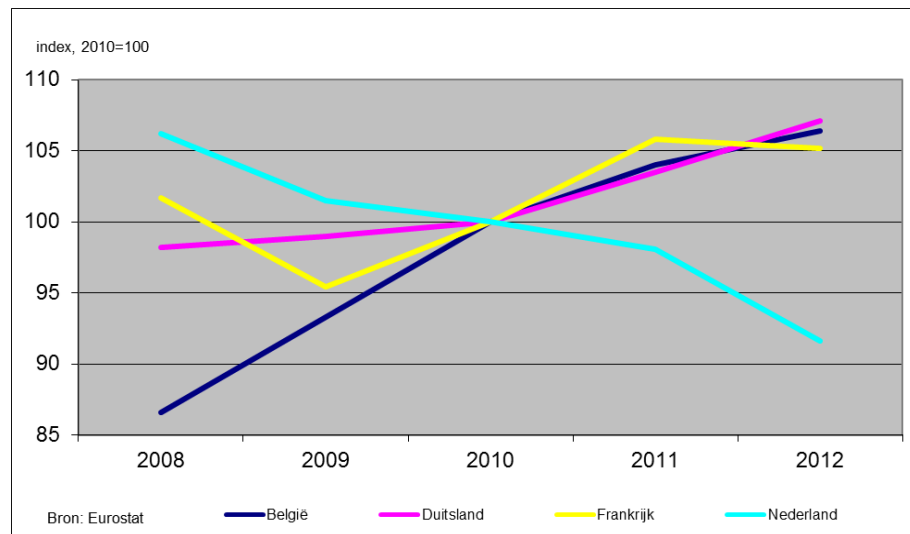

Gedefleerde huizenprijzen

Gedefleerde huizenprijzen, 2012

Gedefleerde huizenprijzen

Wat zijn gedefleerde huizenprijzen?

De gedefleerde huizenprijzen zijn de ratio tussen de huizenprijsindex enerzijds en de deflator voor de consumptieve bestedingen in de nationale rekeningen anderzijds. De indicator vergelijkt de huizenprijsontwikkeling dus met de ontwikkeling van de prijzen voor huishoudens en instellingen zonder winstogmerk. Eurostat gebruikt voor de berekening van de huizenprijsindex prijzen van zowel bestaande koopwoningen als nieuwbouwwoningen. Meer [informatie](#) over de gedefleerde huizenprijzen staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar de procentuele mutatie ten opzichte van een jaar eerder. De commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld. Die bedraagt 6 procent.

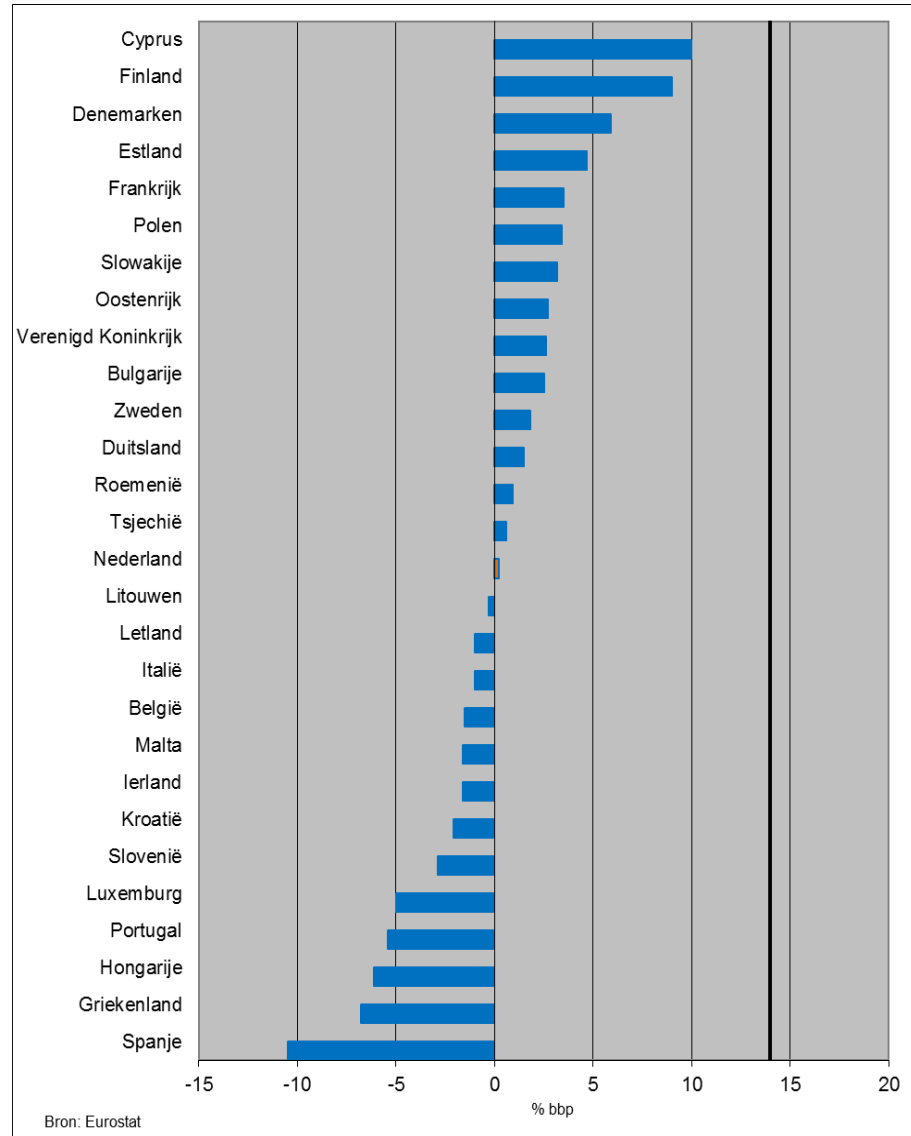
Ontwikkeling in de afgelopen jaren

De gedefleerde huizenprijzen zijn in Nederland fors gedaald na 2008. In België en Duitsland stegen de huizenprijzen daarentegen. In Frankrijk was er in 2009 sprake van een flinke daling, maar daarna herstelden de huizenprijzen zich. In 2012 veranderden de huizenprijzen in Frankrijk nauwelijks.

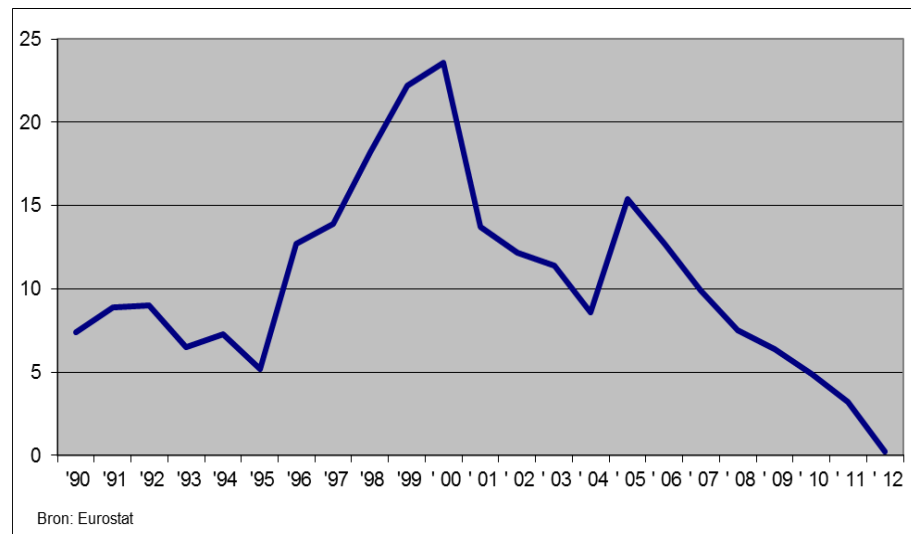
Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Particuliere kredietstroom

Particuliere kredietstroom, 2012

Particuliere kredietstroom Nederland als % bbp

Wat is de particuliere kredietstroom?

De particuliere kredietstroom geeft weer hoeveel schulden huishoudens, instellingen zonder winstoogmerk en niet-financiële bedrijven hebben gemaakt gedurende het jaar. De cijfers zijn geconsolideerd: dat wil zeggen dat de financiële transacties binnen een sector niet zijn meegerekend. Meer [informatie](#) over de particuliere kredietstroom staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar het niveau van de particuliere kredietstroom als percentage van het bbp. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld; die bedraagt 14 procent.

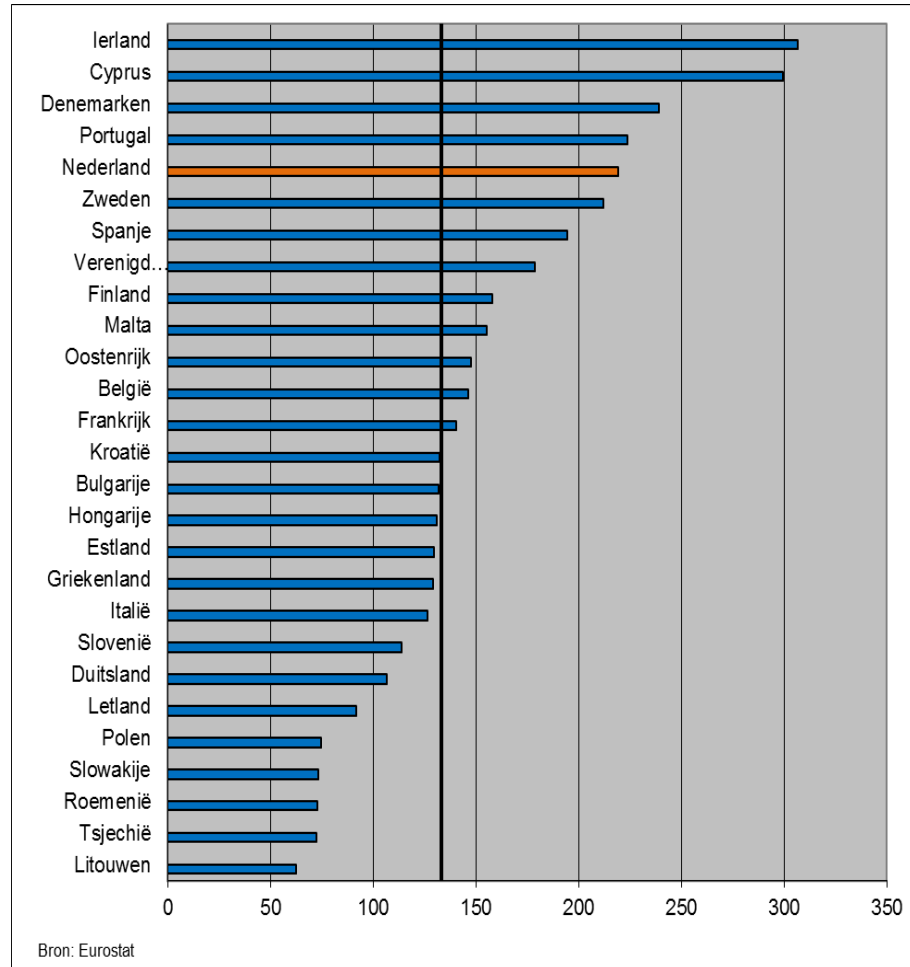
Ontwikkeling in de afgelopen jaren

Na 2005 is de particuliere kredietstroom, uitgedrukt in percentages van het bbp, geleidelijk afgenomen in Nederland. In 2012 was de particuliere kredietstroom vrijwel nul (0,2 procent).

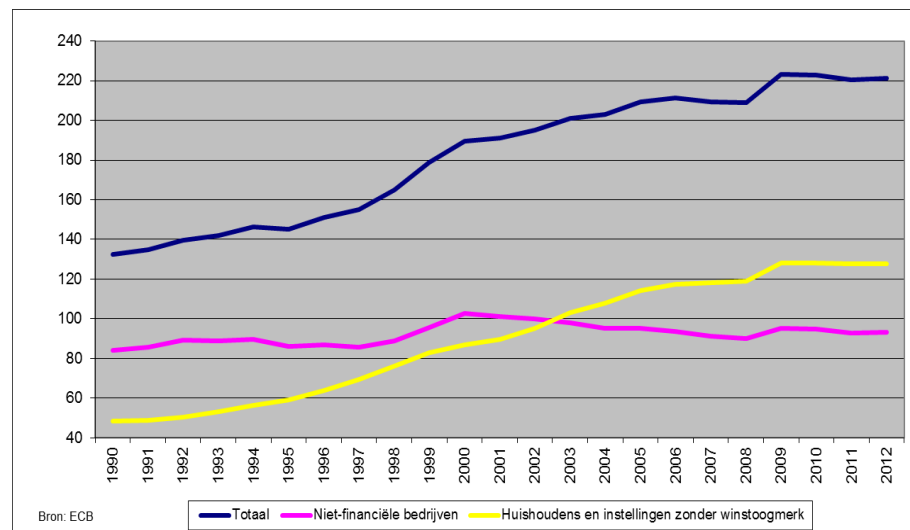
Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Particuliere schulden

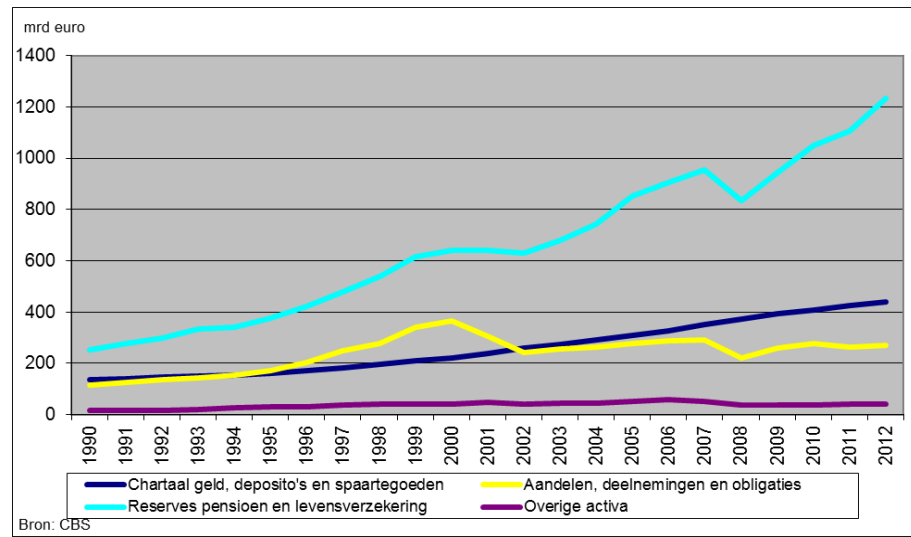
Particuliere schulden, % bbp, 2012

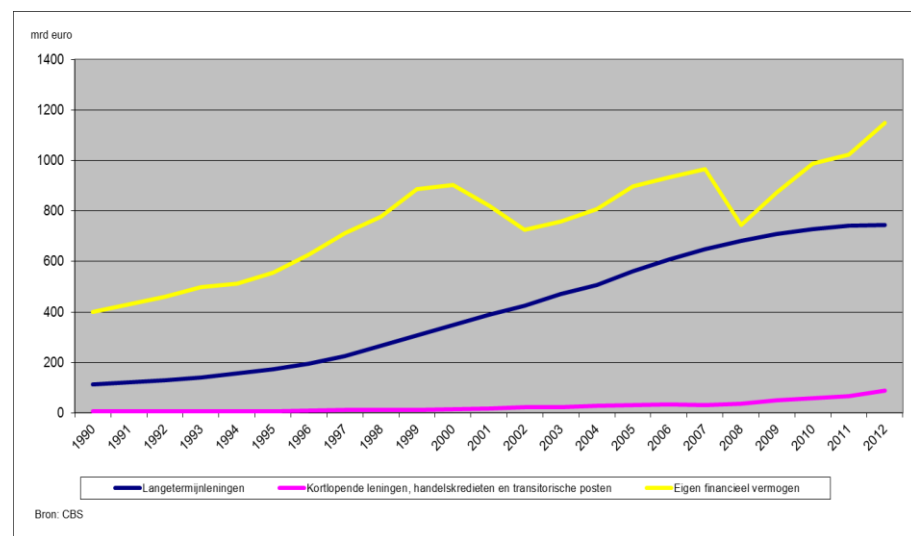
Particuliere schulden als % bbp, Nederland

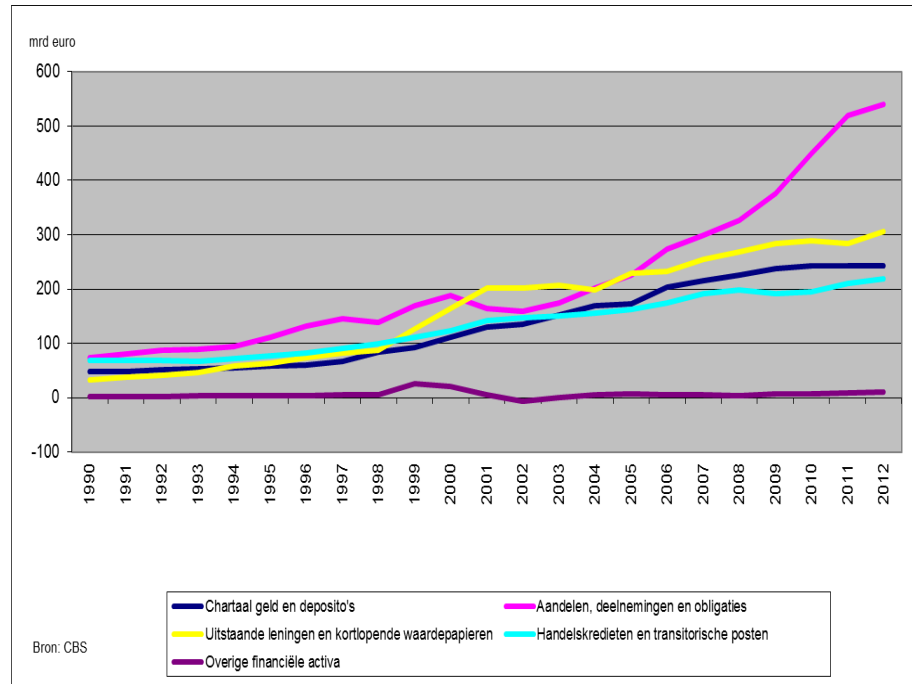
Financiële activa huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk, Nederland

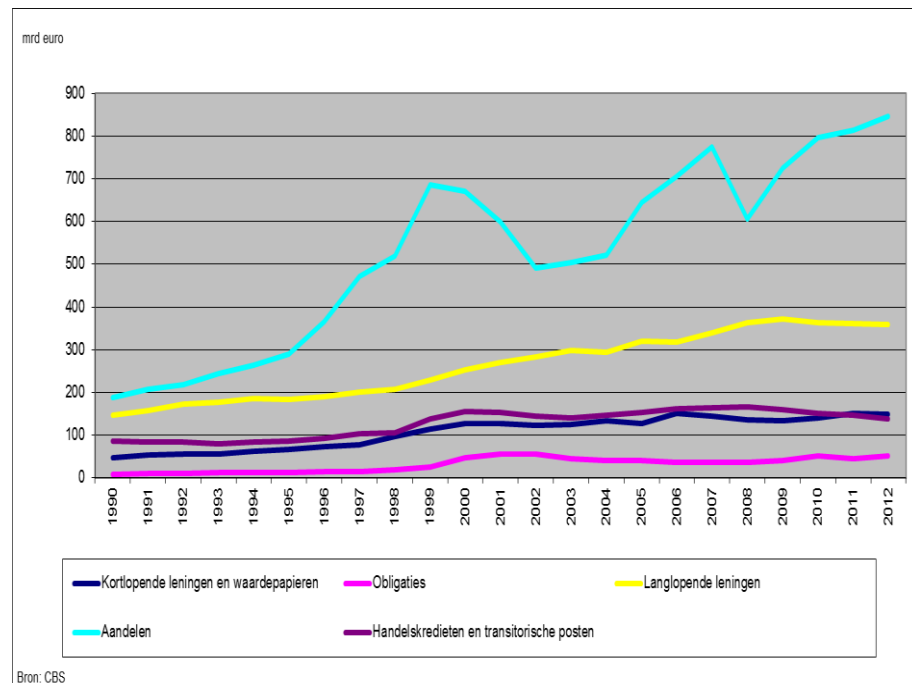
Financiële passiva huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk, Nederland

Financiële activa niet-financiële bedrijven, Nederland

Financiële passiva niet-financiële bedrijven, Nederland

Wat zijn de particuliere schulden?

De particuliere schulden zijn de schulden van huishoudens, instellingen zonder winstoogmerk en niet-financiële bedrijven. De particuliere schulden zijn geconsolideerd: dat wil zeggen dat schulden van huishoudens aan andere huishoudens en schulden van niet-financiële vennootschappen aan andere niet-financiële ven-

Centraal Bureau voor de Statistiek

nootschappen niet zijn meegerekend. Meer [informatie](#) over de particuliere schulden staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar het niveau van de particuliere schuld als percentage van het bbp. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld; die bedraagt 133 procent.

Ontwikkelingen in de afgelopen jaren

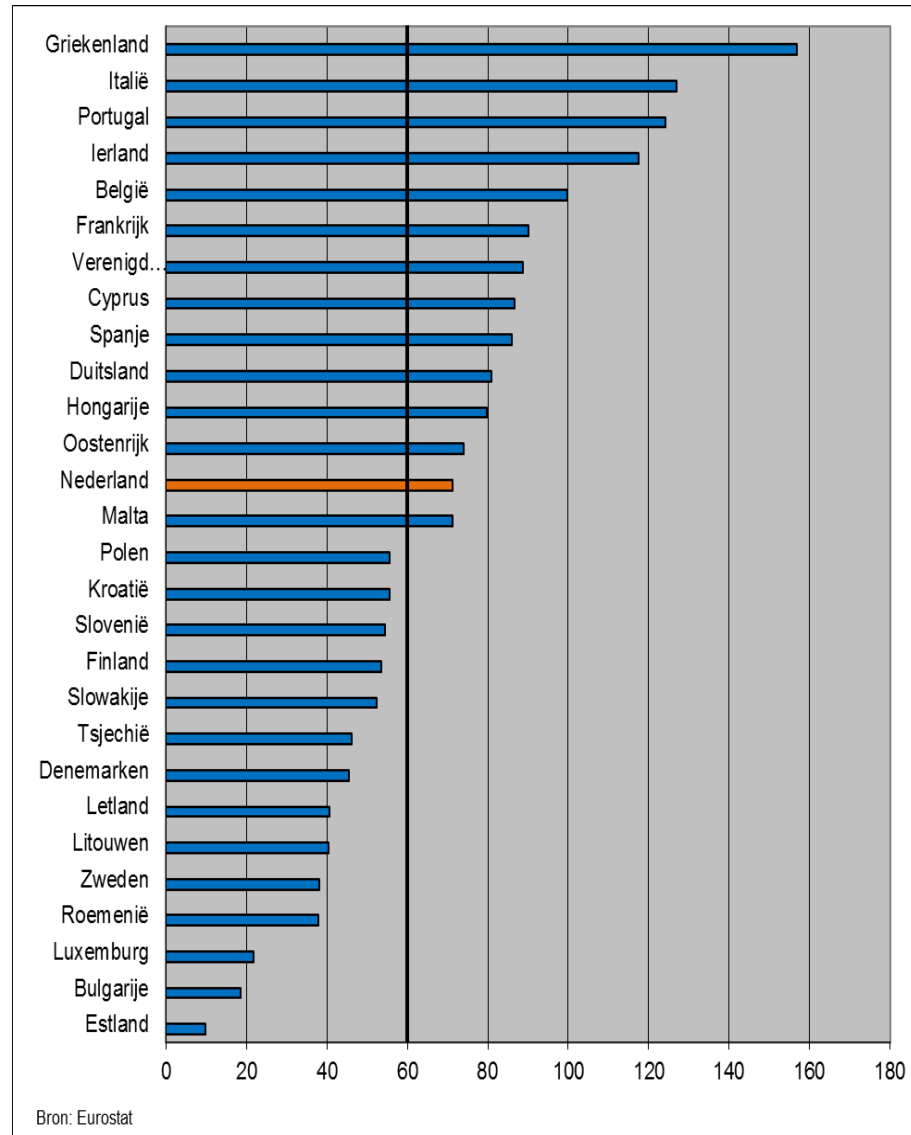
In Nederland nam de particuliere schuld van 1990 tot 2009 fors toe. In de jaren daarna veranderde de particuliere schuld weinig. De particuliere schuld is veel hoger dan het maximum dat de Europese Commissie heeft gesteld. Vooral de schuld van huishoudens is hoog. In de afgelopen decennia zijn huishoudens veel langlopende (hypotheek)leningen aangegaan. Aan de activakant zijn vooral de pensioenreserves toegenomen. De niet-financiële bedrijven hebben, zowel aan de activa- als aan de passivakant, steeds meer aandelen, obligaties en deelnemingen op hun balans staan.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

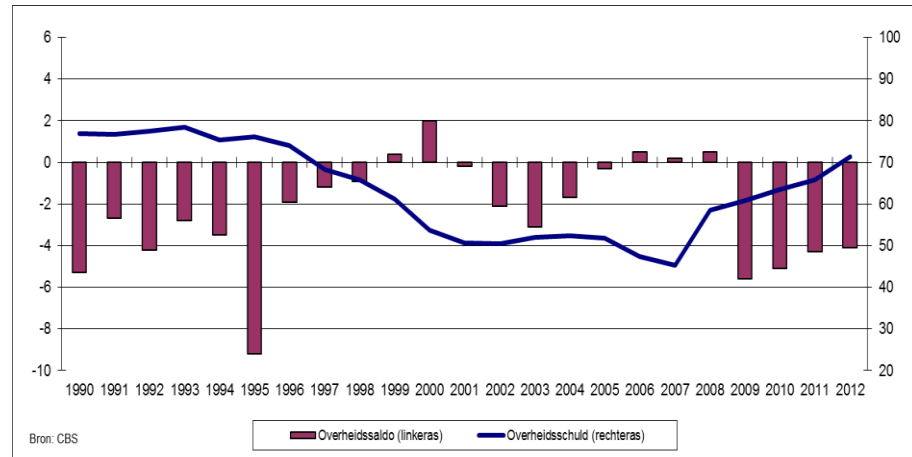

Overheidsschuld

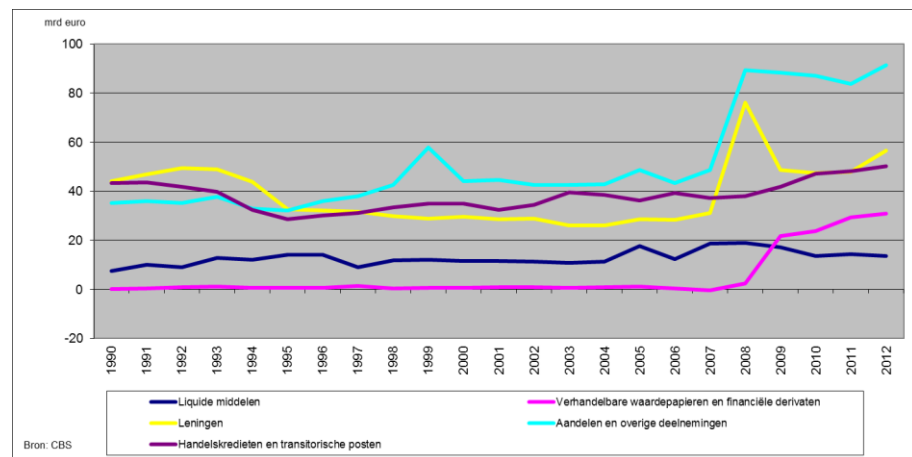
Schuldquote overheid 2012

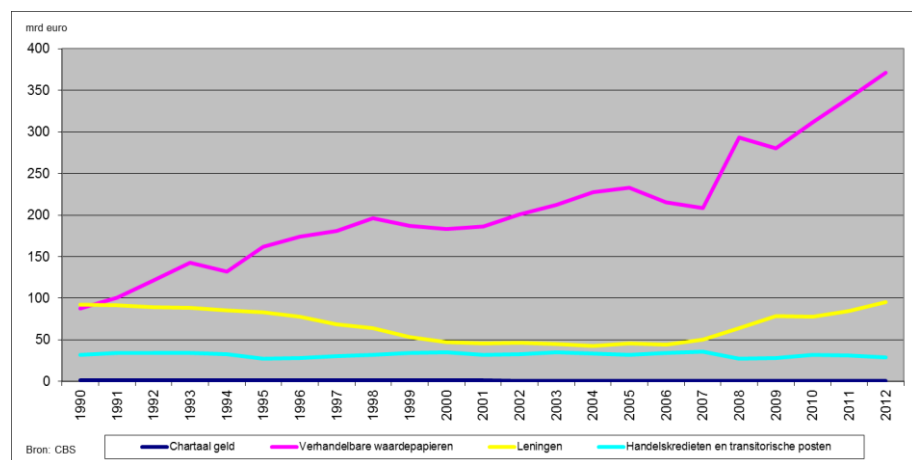
Overheidsschuld en overheidssaldo Nederland, %bbp

Financiële activa overheid

Financiële passiva overheid

Wat is de staatsschuld?

De staatsschuld is de schuld van de totale Nederlandse overheid, inclusief de decentrale overheden. Meer [informatie](#) over de overheidsschuld staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Europese Commissie kijkt naar het niveau van de overheidsschuld als percentage van het bbp. De Commissie heeft alleen een bovengrens ingesteld; die bedraagt 60 procent.

Ontwikkeling in de laatste jaren

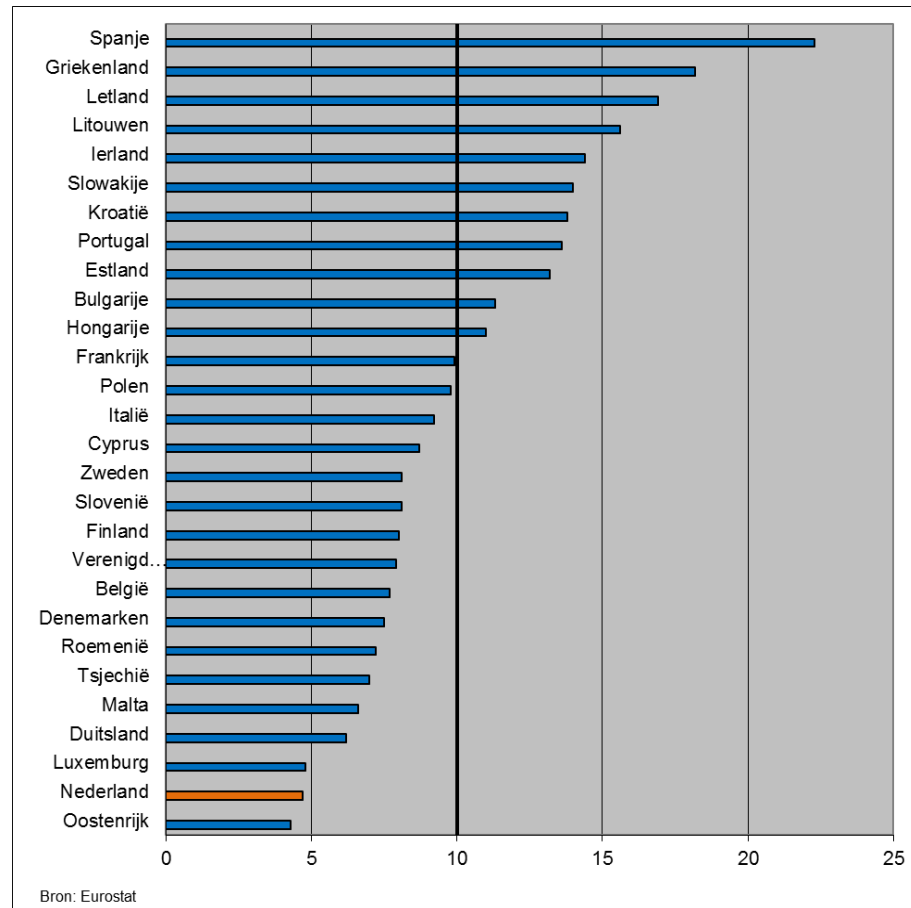
Van het midden van de jaren negentig tot en met 2007 daalde de staatsschuldquote gestaag, maar vanaf 2008 liep deze weer op. Dit komt deels door ingrepen in de financiële sector. In 2008 nationaliseerde de overheid ABN Amro en Fortis en gaf ze ING een kapitaalinjectie, wat leidde tot meer aandelen en leningen aan de activakant van de balans. Daarnaast had vanaf 2009 het overheidstekort ook een verhogend effect op de staatsschuld. Om het overheidstekort en de ingrepen in de financiële sector te financieren, moest de overheid een hogere schuld aangaan. Aan de passivakant verschenen daardoor vooral meer verhandelbare waardepapieren (met name staatsobligaties).

De overheidsschuld van Nederland is nu hoger dan 60 procent.

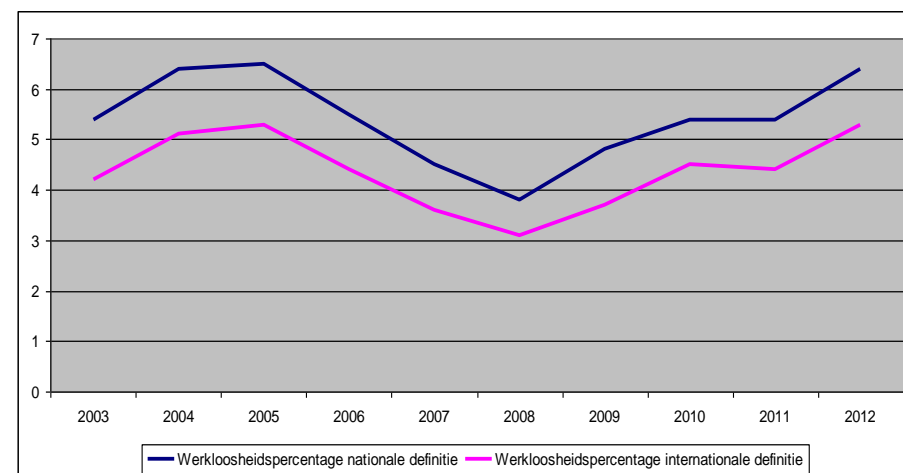
Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Werkloosheid

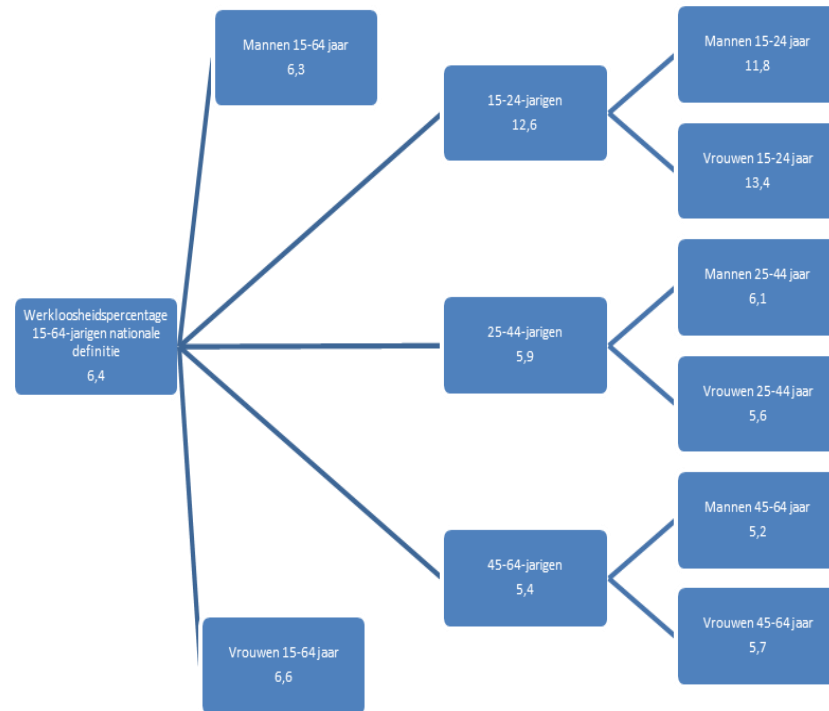
Werkloosheidspercentage internationale definitie, 2012

Werkloosheidspercentage

Werkloosheid naar geslacht en leeftijd, nationale definitie, 2012

Bron: CBS

Wat is het werkloosheidspercentage?

Het werkloosheidspercentage is het aantal werklozen als percentage van de beroepsbevolking. Volgens de internationale definitie is iemand werkloos als hij 1 uur of meer per week wil werken en beschikbaar is, maar niet werkt. Volgens de nationale definitie is iemand werkloos als hij 12 uur of meer per week wil werken en beschikbaar is, maar minder dan 12 uur per week werkt, of helemaal niet werkt. Meer [informatie](#) over de werkloosheid staat op de (Engelstalige) website van Eurostat.

Onder- en bovengrenzen

De Commissie kijkt naar het werkloosheidspercentage volgens de internationale definitie en heeft een bovengrens ingesteld. Die bedraagt 10 procent.

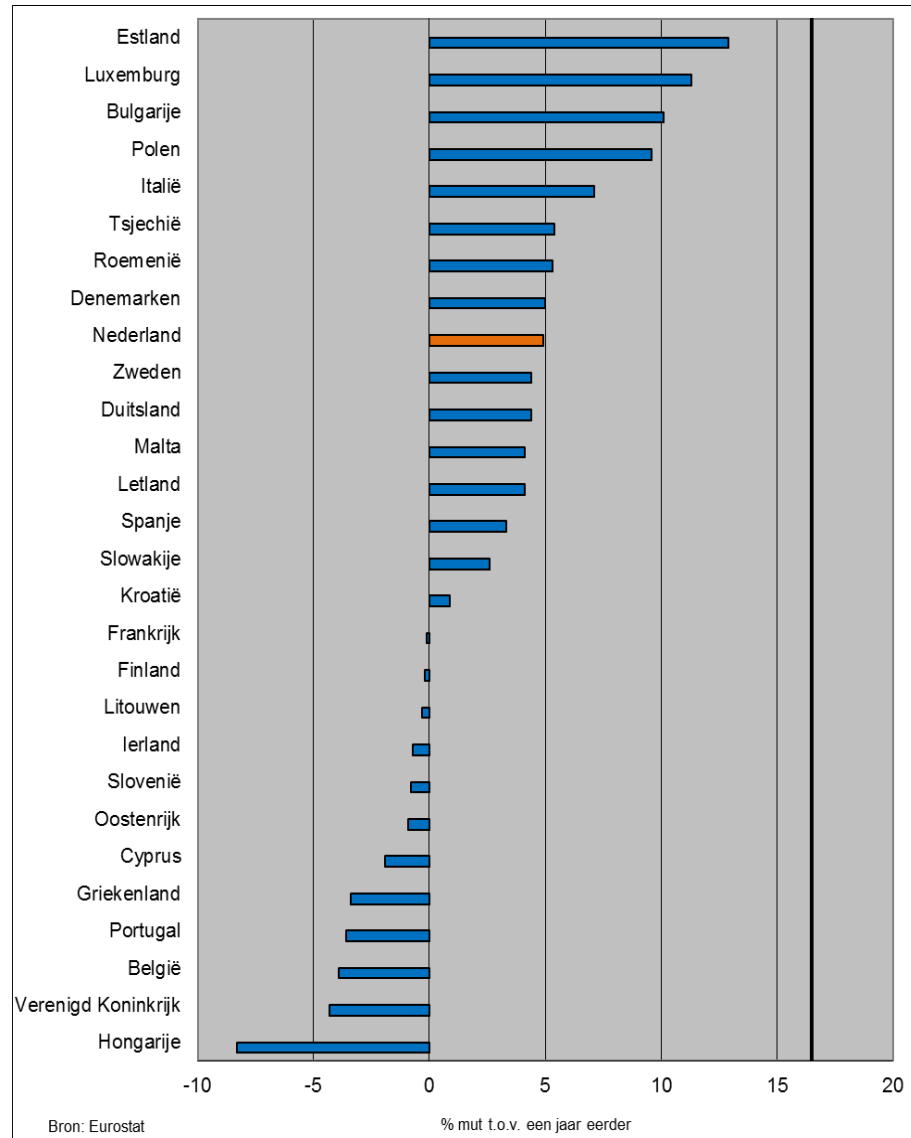
Ontwikkeling in de afgelopen jaren

Sinds de uitbraak van de kredietcrisis is de werkloosheid opgelopen. Wel is de werkloosheid in Nederland nog steeds laag in vergelijking met de meeste andere Europese landen.

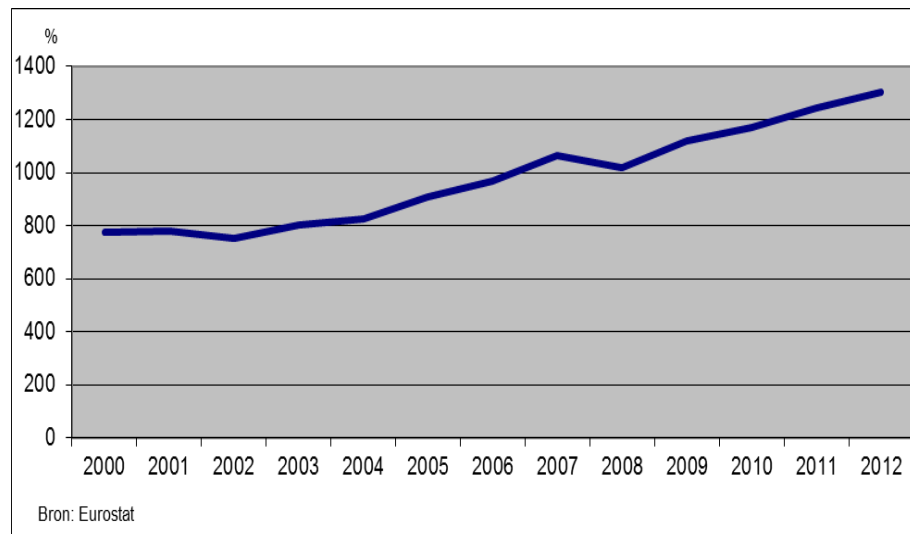
Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.

Schulden financiële sector

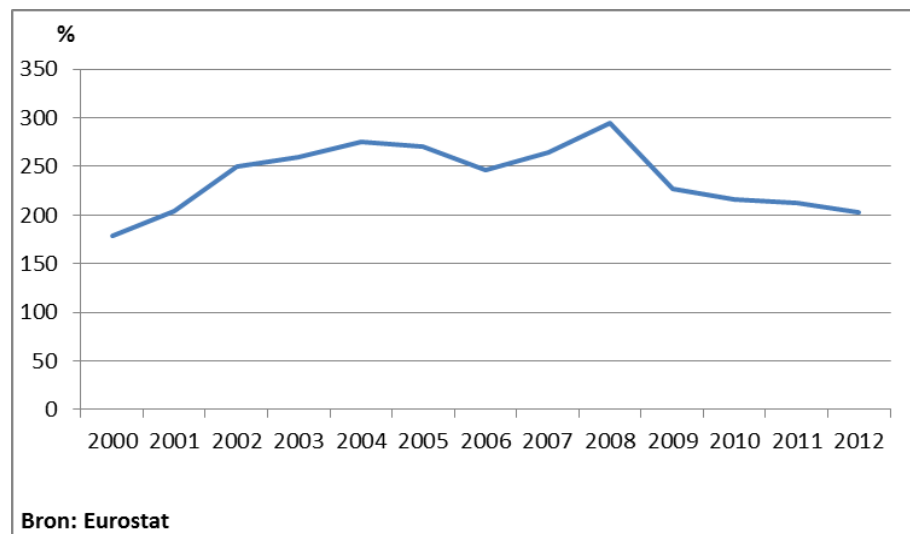
Schulden financiële sector, 2012

Schulden financiële sector Nederland als % bbp

Leverage Nederland

Wat zijn de schulden van de financiële sector

Deze indicator geeft de som van alle financiële verplichtingen van de financiële sector weer. Hieronder vallen onder meer deposito's, leningen, obligaties, aandelen, verzekeringstechnische reserves. De indicator geeft de niet-geconsolideerde waarden weer: verplichtingen van financiële instellingen aan elkaar tellen dus mee. Meer [informatie](#) over de financiële verplichtingen van de financiële sector staan op de website van Eurostat.

Een indicator die de Europese Commissie niet als één van de scorebordindicatoren beschouwt, maar wel onder de loep neemt als zij besluit dat verder onderzoek noodzakelijk is, is de leverage. De leverage geeft de verhouding tussen het vreemd vermogen (leningen, obligaties, deposito's etc.) en het eigen vermogen (aandelen, overig eigen vermogen) weer.

Onder- en bovengrenzen

De Commissie kijkt naar de jaar-op-jaarmutaties van de verplichtingen van de financiële sector. De Commissie heeft hiervoor een bovengrens ingesteld van 16,5 procent.

Ontwikkelingen in de afgelopen jaren

De schulden van de financiële sector zijn in de afgelopen jaren fors toegenomen, ook indien deze worden uitgedrukt als percentage van het bruto binnenlands product. In 2012 bedroeg de jaar-op-jaarmutatie 4,9 procent. De jaar-op-jaarmutatie lag hiermee ver onder de bovengrens.

De leverage is na 2008 echter afgenomen.

Meer cijfers staan in [deze](#) StatLinetabel.